

Täretli kapitalistler

Category: Edebi makalalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январь, 2025

Täretli kapitalistler ABDESTLI KAPITALISTLER

Başlıktaki “Abdestli kapitalistler” sözcüğü ile ilgili bazı kardeşlerimiz; “Yahu kapitalistle, abdesti nasıl yan yana getiriyorsun” diyebilirler. Bu sözcüğü ilk kullanan İranlı meşhur mütefekkir yazar Ali Şeriatî’dir. Ali Şeriatî ki, İranlıların, Sünnileşti diye reddettiği; Sünnilerin de, Şia diye içlerine sindiremediği bir yazardır. Ama “HAC” adlı eseri, Sünnilerin de, Şia’nın da itiraz edemeyeceği bir şaheserdir. Bizi mezhebi ve meşrebi değil söyledikleri ilgilendirir. Biz, insanları kategorik olarak değerlendirerek hatalarına odaklanıp doğrularını görmezden gelerek kaldırıp atmayız. Analitik değerlendirerek yanlışlarını reddeder, doğrularını baş tacı ederiz.

“Sahip olduğu para, kendisini dünyevîleştirmiş, işçinin ve fakirin hakkını tam vermeyen, toplumsal sorumluluklarını yerine getirmeyen fakat nafilelerden asla taviz vermeyen, abdestsiz gezmeyen, İslam’ı sadece bireysel bir yaşantı olarak algılayan” yanlış Müslümanlar için söylenen bu söz, kitabın tam ortasından söylenmiş bir sözdür. Bugünkü işveren zengin müslümanların, işçisinin alınterinden keserek yaptığı nafile hac ve umrelerin sayısını, kendilerinin de bilmediği kimselerle ilgili söylenen “abdestli kapitalistler” sözünü alıyor, öperek baş tacı ediyoruz.

Bu yazımızda kesinlikle sermaye düşmanlığı yapmayacağız. Kaldı ki, İslam bize böyle bir hak vermemiştir. Hak sahiplerinin hakkı verilerek elde edilen servet, saygıdeğerdir. Bundan kasıt, zekâtı verilmiş, bakmakla yükümlü bulunan kişilere hayat standartlarına ve örfe uygun harcamalar yapılmış, yöresinde bulunan ihtiyaç sahiplerine harcamalarda bulunulmuş, sosyal ve toplumsal kamu harcamaları yapılmış, yani “Allah’ın ver dediği yere verildikten” sonra elde kalan servet, hürmete layıktır. Bir müslümanın, “abdestli kapitalist” konumuna

düşmemesi için bireysel ibadetlerinin yanında toplumsal ibadetlerini de hakkıyla yerine getirmesi gerekir. Çünkü her iki ibadet şeklini de Allah emretmektedir. Alınterinden keserek yaptığı ibadetlerin kıyamet günü, suratına çarpılacağını, ya da iflasına sebep olacağını iyi bilmelidir.

Bu genel değerlendirmeden sonra, alınterinin hakkını vermekle ilgili İslam'ın ortaya koyduklarını sıralayabiliriz.

İslâm'da, çeşitli iş ve meslek grupları için ücret ve maaş miktarlarını belirleyen doğrudan bir ayet veya hadis yoktur. Sadece "İşçi ücretinin en temiz kazanç" olduğu, "İşçiye ücretinin tam zamanında ödenmesi" gerektiği belirtilmiş, bu işçi veya memur için belli bir hayat seviyesine işaret edilmiştir. Problemi doğrudan çözen bir ayet-hadis bulunmayınca genel prensiplere, adalet ve insaf ölçülerine başvurmak gerekir. (Hamdi Döndüren, Delilleriyle Ticaret ve İktisat İlmihali, s.460)

Ayet-i Kerimelerde şöyle buyrulur: "Şüphesiz Allah adaleti, iyiliği ve akrobaya, muhtaç oldukları şeyleri vermeyi emreder." (16 Nahl: 90)

" Ölçü ve tartıyı tam yapın. İnsanlara mal ve ücretlerini eksik vermeyin." (7 A'raf:85)

Bütün işler ve meslekler eşit emek ve yetenek gerektirmediği için, ücret ve maaşların da eşit tutulması gerekmez. Fakat eşit ehliyet ve yetenekle eşit hizmet görenlere aynı ücreti takdir etmek ne kadar âdil ise, farklı ehliyet, yetenek ve emeğe de değişik ücret takdir etmek o kadar âdildir.

Bir belde eşya fiyatları arz ve talep dengesine göre, serbest rekabet sonucunda oluştuğu gibi, emeğin fiyatı da iş gücünün arz ve talebi sonucunda oluşur. Satım akdinde, fiyatların karaborsacılık yoluyla veya tröst ya da kartel gibi gizli anlaşmalarla yapay olarak yükseltilmiş olması mümkündür. İşçinin emek değerinin, başka bir deyimle işçi ücretlerinin yapay olarak olumsuz yönde etkilenmesi daha kolaydır. İşçi zayıf durumda bulunduğu için, özellikle ilk işe girişte eşit şartlarla pazarlık yapabilme şansı azdır. Yaygın işsizlikten yararlanarak ücret ve maaşların çok düşük tutulmuş olması da muhtemeldir. (İslam'da Emek ve İşçi-İşveren Münasebetleri,

Komisyon, Ensar Neşriyat, s.393.)

“Bugün vahşi kapitalizmin emeği ezen rekabetinin oluşturduğu ya da esnaf arasında örfleşen asgari ücret anlayışı ile belirlenen ücretin durumu ne anlam ifade eder?” sorusu akla gelebilir. Müslüman esnaf ve işverenler arasında gelişen İslâm anlayışına ters düşmeyen, adalet ve insaf ölçülerini zedelemeyen örfe, itibar edilir. Fakat sermaye artırılırken alın terine gereken önem verilmeden işçinin hayat seviyesine uygun olmayan bir ücret tespiti İslâm noktayı nazarından izahı yapılamaz. Çünkü İSLAM’DA ALINTERİ, SERMAYEDEN ÖNCE GELİR.

Bir İslâm toplumunda alinteri ile geçimini sağlayanlar için öngörülen hayat standardı, bir Hadis-i Şerif’te şöyle belirtilmiştir. “Kim bizim bir işimize tayin olunursa; evi yoksa ev edinsin, bekârsa evlensin, hizmetçisi yoksa hizmetçi, biniti yoksa binit edinsin. Kim bunlardan fazlasını isterse o hilekârdır yahut hırsızdır.” (Ebû Dâvud, İmare, 10; Hanbel, IV/229)

Buna göre işçi ve memurlar maaşlarından yapacağı tasarruflarla mesken edinebilmeli, bekârsa evlenebilmeli, sosyal çevresi hizmetçi istihdam gerektiren bir meslekte çalışıyorsa hizmetçi edinebilmeli ve gerektiğinde bir araç satın alabilmelidir. İşçilerin bu belirtilenler dışında aşırı istekte bulunması ya işverenleri iflasa sürükler veya piyasa fiyatlarının aşırı yükselmesine yol açar. Bu ise uzun vadede alın teri ile geçimini sağlayanların da aleyhine olur. Diğer yandan hadiste belirlenen standarda ulaşınca kadar işçi ve memurlara ev yerine “kira yardımı” veya “lojman” sağlanması, evlenme yardımı yapılması, binit yerine servis aracı veya seyahat imkânlarının temin edilmesi, hizmetçi yerine de çocuklar için kreş, anaokulu veya eğitim hizmetlerine işverence katkılar yapılmalıdır. (Hamdi Döndüren, a.g.e. s.463)

Normal şartlarda uygulanması gereken bunlardır. İş krizi ve genel ekonomi depremleri gibi olağanüstü durumlarda işçi ve işveren, şartların getirdiğine tabi olmak zorundadır.

Kendilerine emekleriyle milyarlar kazandıran işçilerin sayesinde, sermayesini ve hayat standardını yükselten

işverenler, eğer işçilerinin hayat standardını kendilerine kazandırdıkları milyarlardan, yeterince ücret takdir etmiyorlarsa, dolaylı olarak kul hakkı yiyorlardır. “Zengini daha zengin, fakiri daha fakir” yapan kapitalizmin oyununa geliyorlar demektir. İslâm toplumunun hayat seviyesi, işçi ve işvereniyle beraber yükselmelidir. Birileri pastadan haddinden fazla pay alırken, diğerleri de zekâta muhtaç olacak şekilde bir gelir dağılımını; adalet, vicdan ve insaf ölçüleriyle bağdaştırmak mümkün değildir. Bir işveren “kendisini işçinin yerine koyarak” meseleyi düşünmesi gerekirken, bir işçi de çalıştığı yer “kendinin olduğunda nasıl davranması ve iş verimini nasıl artırması gerektiğini” düşünerek hareket etmelidir.

Câhiliyye soyut bir kavram değildir. Somut bir kavramdır. Topluma, İslâmî bir sistem vadederek meydana çıkan Müslümanlar, iş ve işveren münasebetlerini cahili sistemlerin değer yargılarına teslim edemezler. Onlara endeksli davranamazlar. “Herkes aynı ücret politikasını uyguluyor ne yapalım” diyemezler. İslâm’ın öngördüğü ilkelerle çelişen, Rasûlüllah’ın sınırlarını belirlediği hayat standardıyla uyum halinde bulunmayan, adalet, insaf ve vicdanla izah edilemeyen câhilî sistemlerin belirlediği asgari ücret limitinin arkasına sığınıp emek sömürsünde bulunamazlar. Çünkü Allah’ın mülkünde elde edilen gelirin dağılımı, yine Allah’ın koyduğu adalet ve insaf ilkelerine ters düşemez.

30 Eylül 2020

Musab SEYİTHAN. Edebi makalalar